

Atentat terorist, comis de legionari la Timișoara în 1938 (1)

De William Totok

În noiembrie 1938, teroriști legionari au comis în toată România zeci de atentate, incendieri și atacuri brutale. În contextul valului de violențe, autoritățile regimului dictatorial, instaurat de Regele Carol al II-lea, au arestat și executat, fără sentințe, mulți dintre legionari, implicați în acțiuni teroriste. Soarta aceasta a avut-o și liderul legionarilor, Corneliu Zelea Codreanu, care împreună cu mai mulți colegi a fost omorât la sfârșitul lunii noiembrie 1938. Unul din cele mai sângeroase atentate, despre care pînă acum nu se cunoașteau prea multe amănunte, a fost cel comis în ziua de 26 noiembrie asupra spectatorilor din sala Teatrului Comunal din Timișoara. În urma atentatului au murit patru persoane, iar aproximativ 70 au fost rănite.

Sursa imaginii: [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Legionarii_în_marcș)

Rețele teroriste legionare au acționat în 1938 în toată România. Au pus la cale atentate sângeroase, incendieri și atacuri violente. Ținta principală a atentatelor, înregistrate în noiembrie, erau evrei. Acest fapt este o dovadă evidentă că motorul ideologic al acțiunilor teroriste era antisemitismul structural, caracteristic pentru extremiștii de dreapta din perioada aceea. Asta în pofida încercărilor ulterioare de negare sau bagatelizare a antisemitismului în

memoriile, în publicistica sau în declarații publice, aparținând unor legionari sau simpatizanți ai Gărzii de Fier.

Prima victimă a seriei de atentate din noiembrie 1938 a fost sindicalistul și liderul social-democrat local din Oradea Mare, avocatul Dr. Emil Böszörményi (1890-1938), împușcat de legionarul Nicolae Andor. Presa vremii din România a relatat despre atentat. Din cauza cenzurii, ziarele s-au abținut să comenteze incidentul. Cotidianul timișorean cu simpatii naziste, „Banater Deutsche Zeitung” (4.11.1938, p. 5), de exemplu, a publicat un scurt articol cu un titlu mai mult decât derutant: „Avocat din Oradea Mare împușcat de către un muncitor / Crimă politică sau ucidere din răzbunare”. Din relatarea ziarului rezultă că Böszörményi a fost împușcat în sediul partidului dizolvat, de către Nicolae Andor, însoțit de alte două persoane. Andor a fost reținut de poliție, cei doi complici au reușit să fugă. Ziarul nu amintește nimic despre faptul că cei implicați în atentat au fost legionari.

Șirul atentatelor continuă în următoarele zile. La Beiuș a fost incendiat un depozit de lemne; un legionar aruncă o grenadă într-o cantină, frecventată de studenți evrei din Cluj; la Lugoj sînt atacate o fabrică de textile, uzina de gaz și sinagoga; lângă Rădăuți este incendiată fabrica de cherestea „Cohn”, în oraș au fost devastate mai multe firme evreiești; la Reșița a fost incendiat magazinul aparținând evreului Deutsch, iar sinagoga din oraș a fost atacată cu o grenadă. Alte atentate asupra unor firme evreiești au fost înregistrate în mai multe localități din județul Severin; acțiuni similare au avut loc și la Timișoara; la Alba Iulia și Reghin se amplasează dinamită în fața sinagogilor; la Caransebeș se dă foc la fabrica de butoaie și parchete, iar la Uzinele din Reșița (UDR) se descoperă tentativa de atac asupra depozitului de explozibil. Din județul Hunedoara se anunță devastarea unei farmacii evreiești. Pe 27 noiembrie este atacată cafeneaua „Metropol” din Cluj, iar o zi mai târziu are loc atentatul asupra rectorului Universității, Florian Ștefănescu-Goangă. Rectorul a scăpat cu viața, legionarii implicați au fost arestați. Cel mai sîngeros atentat din acea lună a avut loc la Timișoara în seara zilei de 26 noiembrie. Detalii despre atacul terorist al legionarilor în episodul următor.

Articolul a apărut în [RFI, 24.11. 2021](#)

<https://www.rfi.ro/politica-140109-atentat-terorist-comis-legionari-timisoara>